Lietuvos Respublikos Seimo
Priklausomybių prevencijos komisijai

2022 m. birželio 27 d., 22-122VK

DĖL PASIŪLYMŲ SEIMO NUTARIMO „DĖL NACIONALINĖS DARBOTVARKĖS NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS, VARTOJIMO PREVENCIJOS IR ŽALOS MAŽINIMO KLAUSIMAIS IKI 2035 METŲ PATVIRTINIMO“ PROJEKTUI NR. XIVP-1690

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), atsižvelgdama į 2022 m. birželio 8 d. LR Seimo Priklausomybių prevencijos komisijos (toliau – Komisija) posėdyje vykusį LR Seimo nutarimo „Dėl Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų patvirtinimo“ projekto (toliau – Nacionalinė darbotvarkė) svarstymą ir **atsakydama į 2022 m. birželio 10 d. LR Seimo Priklausomybių prevencijos komisijos raštą LVK, kuriuo prašoma pateikti konkrečius pasiūlymus ir pataisas Nacionalinės darbotvarkės projektui, teikia šiuos pasiūlymus**.

Kaip buvo aptarta 2022 m. birželio 8 d. Komisijos posėdyje, **Nacionalinėje darbotvarkėje yra pasigendama platesnio požiūrio ir nuoseklių tabako kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo priemonių**. Nepaisant kitų šalių patirties taikant tabako žalos mažinimo priemones nacionaliniuose šių šalių tabako kontrolės ir prevencijos politikos dokumentuose, Lietuvos Nacionalinėje darbotvarkėje apskritai nėra įtrauktas tabako žalos mažinimo dėmuo, nėra keliami aktualūs klausimai apie tai, kaip žalos mažinimo koncepcija yra susijusi su rūkymu, kaip įvertinti ir pasinaudoti patvirtintais nepriklausomais moksliniais tyrimais apie mažiau kenksmingų medžiagų išskiriančius tabako ir nikotino produktus, kitų šalių patirtį ir reglamentavimą siekiant mažinti skirtingą produktų keliamą riziką, nėra brėžiamos ateities gairės, kaip žalos mažinimo priemonės galėtų būti pritaikomos tabako srityje.

Atitinkamai **LVK 2022 m. birželio 8 d. Komisijos posėdyje išsakė savo poziciją, kad Nacionalinėje darbotvarkėje trūksta sistemiškumo, ypač pasigendama tabako žalos mažinimo dėmens, kuris, vertinat šiuo strateginiu dokumentu nustatomus itin ilgo laikotarpio tikslus ir priemones, neabejotinai turėtų būti įtrauktas į dokumentą**. Atstovaudami verslą, gerai suprantame, kokios reikšmingos yra ilgalaikės su rūkymu susijusių ligų pasekmės šalies visuomenei, tvariam valstybės ir verslo sektoriaus vystymuisi. Gerai žinoma, kad su rūkymu susijusios ligos tebėra vienas svarbiausių mirtingumų veiksnių. Vienareikšmiškai palaikome darbotvarkėje iškeltus rūkymo mažinimo tikslus, tačiau turime atsižvelgti ir į tarptautinius tyrimus, patvirtinančius, kad mesti rūkyti pavyksta tik 5-7 procentams rūkančiųjų, todėl paraleliai būtina kreipti pastangas ne tik į rūkymo kaip reiškinio mažinimą, bet ir į tabako žalos asmeniui ir visuomenei mažinimą. Pažymėtina, kad tabako žalos mažinimas nėra naujovė kitų šalių praktikoje, priešingai – **kitų Europos ir pasaulio šalių patirtis patvirtina, kad tabako žalos mažinimas yra sėkmingai integruojamas į šių šalių strateginius dokumentus**. Šiai koncepcijai būdingas bendras požiūris, kad mažesnė žala, kurią kelia mažiau kenksmingų medžiagų išskiriantys tabako ir nikotino produktai ir jų keliama rizika sveikatai yra priimtinesnė alternatyva nei visiškai nesumažinta rūkymo keliama žala asmeniui ir visuomenei. Kitų šalių patirtis šioje srityje vienareikšmiškai patvirtina, kad **tinkamai nukreipti žalos mažinimo veiksniai lemia mažesnius valstybės biudžeto praradimus, skirtus su rūkymu susijusių ligų gydymui ir medicinos sistemai, sveikesnę ir ilgau gyvenančią visuomenę, kas stiprina valstybę ir jos ekonomiką bei padeda spręsti šiandien ypač aktualias visuomenės senėjimo ir darbuotojų trūkumo problemas.**

Pažymime, kad pasiūlymai į Nacionalinę darbotvarkę įtraukti tabako žalos mažinimo dėmenį neretai yra neteisingai interpretuojami, kaip siūlymas pripažinti naujoviškus tabako gaminius ar elektronines cigaretes mažesnės žalos produktais ir pasitelkti šiuos produktus kaip pagalbos mesti norintiems rūkyti priemones. Pažymime, kad tokia interpretacija visiškai neatspindi siūlymo įtraukti žalos mažinimo strategijos

tikslų ir priemonių. LVK nesiūlo pripažinti konkrečių tabako ir/ar nikotinio gaminių žalos mažinimo priemonėmis. Manome, kad **tabako žalos mažinimas turėtų būti įtrauktas į Nacionalinę darbotvarkę kaip bendras principinis tikslas, o tabako žalos mažinimo priemonės (tarp kitų priemonių) būtų įvardytos kaip efektyvios spręsti su žalingais įpročiais susijusias visuomenės sveikatos problemas, iš principo atveriant galimybes gilintis į šią sritį, vertinti visus mokslinius tyrimus, kryptis, teorijas ir praktikas, ieškant aktualių sprendimų, skirtų mažinti asmeniui ir visuomenei sukeliamą tabako vartojimo žalą**. Siūlome, kad, tvirtinant ilgalaikį strateginės reikšmės valstybės dokumentą, kurio nuostatomis remiantis net 13 metų laikotarpiu bus įgyvendinamos tikslingos su visuomenės žalingų įpročių mažinimu susijusios priemonės, **būtų tikslinga remtis pažengusių valstybių patirtimi, įtraukiant tokius reikšmingus visuomenės sveikatos stiprinimo principus kaip tabako žalos mažinimas ir mokslinių tyrimų vertinimas**, skiriant reikalingą dėmesį jau atliktiems moksliniams tyrimams įvertinti ir sekant naujausius tyrimus šioje srityje.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta rašte ir Nacionalinės darbotvarkės svarstymą 2022 m. birželio 8 d. Komisijos posėdyje, **prašome Komisijos apsvarstyti galimybes tobulinti Nacionalinės darbotvarkės projektą**, įtraukiant į dokumentą tabako žalos mažinimo dėmenį, bei **teikiame Nacionalinei darbotvarkei šiuos pasiūlymus**:

1) Papildyti Nacionalinę darbotvarkę nauju 3.8. papunkčiu:

3.8. Žalos mažinimas, kuris suprantamas kaip veiksmingos rizikos valdymo, reglamentavimo, informacijos pateikimo ir pagalbos priemonės narkotines ir psichotropines medžiagas, alkoholio, tabako ir nikotino produktus vartojantiems žmonėms, kuriomis siekiama pašalinti ir sumažinti su narkotikų, alkoholio ir tabako vartojimu tiesiogiai ir netiesiogiai susijusią žalą asmeniui ir visuomenei;

2) Papildyti Nacionalinės darbotvarkės 56 punktą, išdėstant jį taip:

56. <...> Tačiau pastebima, kad Lietuvoje nėra užtikrinamas nuoseklios ir pastovios alkoholio ir tabako gaminių bei su jais susijusių gaminių kontrolės politikos tęstinumas ir jos poveikio vertinimas, siekiant, kad tyrimų įrodymais grįstos vartojimo **ir žalos** mažinimo priemonės ir toliau darytų teigiamą poveikį socialinei ir ekonominei šalies gerovei, visuomenės ir asmens sveikatai.

3) Papildyti Nacionalinės darbotvarkės 67.1.1. punktą, išdėstant jį taip:

67.1.1. užtikrinti nuoseklios ir pastovios alkoholio ir tabako gaminių bei su jais susijusių gaminių kontrolės politikos tęstinumą ir jos poveikio vertinimą, kad įrodymais grįstos vartojimo **ir žalos** mažinimo priemonės ir toliau darytų teigiamą poveikį socialinei ir ekonominei šalies gerovei, visuomenės ir asmens sveikatai;

4) Papildyti Nacionalinę darbotvarkę nauju 67.1.5. papunkčiu:

67.1.5. atsiradus daugiau nepriklausomų mokslinių tyrimų ir studijų apie skirtingą tabako ir nikotino produktų riziką bei keliamą žalą sveikatai,taip pat įvertinus, kad tabako žalos mažinimas, derinamas su įrodymais pagrįstomis rūkymo prevencijos ir metimo priemonėmis, gali atnešti esminės ir efektyvios naudos visuomenės sveikatai, svarstyti ir įgyvendinti konkrečias priemones, kurios sumažintų tabako ir nikotino gaminių vartojimą ir sukeliamą žalą.

5) Papildyti Nacionalinės darbotvarkės 51 punktą, išdėstant jį taip:

51. Rūkymo paplitimas išlieka aktualia Lietuvos gyventojų visuomenės sveikatos problema. Higienos instituto duomenimis, dažniausios mirties priežastys dėl rūkymo – trachėjos, bronchų ir plaučių piktybiniai navikai, išeminės širdies ligos bei pneumonija. Lietuvoje kasmet 1 914 žmonių miršta dėl piktybinių navikų, susijusių su rūkymu. Europos Komisijos duomenimis, maždaug 50 proc. rūkančiųjų miršta per anksti, o vidutinis rūkantysis dėl rūkymo praranda 14 gyvenimo metų. Moksliniais tyrimais įrodyta, kad rūkymas yra viena iš labiausiai išvengiamų ligų priežasčių, tačiau Lietuvoje iki šiol nėra pagalbos paketo norintiems atsisakyti priklausomybės nuo rūkymo, tokiems asmenims nėra kompensuojami medikamentai, **nėra atliekami moksliniai tyrimai, skirti įvertinti rinkai patiekiamų tabako ir nikotino gaminių poveikį ir žalą asmens ir visuomenės sveikatai, sveiko gyvenimo trukmei ir vidutinei tikėtinai gyvenimo trukmei.**

6) Papildyti Nacionalinę darbotvarkės 67.1.4. punktą, išdėstant jį taip:

67.1.4. laiku reglamentuoti naujai atsirandančius produktus ir sukurti tokių produktų **bei jų keliamos rizikos ir/ar daromos žalos** tikrinimo metodiką, vadovaujantis nepriklausomų mokslinių tyrimų pagrįstais duomenimis, siekiant sumažinti šių produktų keliamą riziką visuomenės sveikatai, bei užtikrinti priemonių, numatytų PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijoje, tinkamą įgyvendinimą;

7) Papildyti Nacionalinės darbotvarkės 67.2.1. punktą, išdėstant jį taip:

67.2.1. stiprinti alkoholio ir tabako kontrolę atliekančias įstaigas, užtikrinant pakankamus ir atitinkamas kompetencijas turinčius žmogiškuosius išteklius, modernizuojant turimas technologijas ir įrangą, taip pat užtikrinti pastovų reikiamą finansavimą tabako ir su tabako gaminiais susijusių gaminių **ir žalos mažinimo priemonių poveikio** tyrimams, **taip pat siekiant įvertinti rinkai patiekiamų gaminių keliamas rizikas ir žalos dydį,** stiprinti laboratorinius ir kontrolės išteklius, naudoti naujoviškus priežiūros metodus, įskaitant dirbtinį intelektą;

Prašome atsižvelgti į rašte pristatytus pasiūlymus ir juos įtraukti į Nacionalinę darbotvarkę. Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė Ineta Rizgelė

Dokumentą elektroniniu
parašu pasirašė
INETA,RIZGELĖ
Data: 2022-06-28 09:24:23

Originalas nebus siunčiamas. Vilius Kriaučiūnas, el.p.: vilius@lvk.lt, mob. +370 608 98408.